

Nové nálezy chlupáčků (rod *Pilosella*) ve východních Čechách. Část II. – Orlické podhůří a Orlické opuky

New finds of *Pilosella* taxa in Eastern Bohemia. Part II. – Orlické podhůří and Orlické opuky areas

Jan Doležal¹⁾ & Jaroslav Zámečník²⁾

¹⁾ Muzeum a galerie Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou, Jiráskova 2, CZ-516 01 Rychnov nad Kněžnou; e-mail: jhdolezal@seznam.cz

²⁾ Muzeum východních Čech v Hradci Králové, Eliščíno nábřeží 465, CZ-500 01 Hradec Králové; email: j.zamecnik@muzeumhk.cz

Abstract

The second part of the paper on the distribution of *Pilosella* summarizes records from the phytogeographical districts 59. Orlické podhůří and 60. Orlické opuky. In Orlické podhůří, a total of 11 taxa were found, five of which were basic species, including *P. aurantiaca*, *P. bauhini*, *P. caespitosa*, *P. officinarum* and *P. piloselloides*, and six hybridogenous species, including *P. aurantiaca* × *P. officinarum*, *P. erythrochrista*, *P. flagellaris*, *P. floribunda*, *P. glomerata* and *P. macrostolona*. Records of *P. aurantiaca* × *P. officinarum*, *P. bauhini* and *P. macrostolona* are new to this phytogeographical district. In Orlické opuky, a total of 10 taxa were found, five of which were basic species, including *P. aurantiaca*, *P. bauhini*, *P. caespitosa*, *P. officinarum* and *P. piloselloides*, and five hybridogenous species, including *P. aurantiaca* × *P. officinarum*, *P. brachiata*, *P. calodon*, *P. flagellaris* and *P. glomerata*. Records of *P. aurantiaca*, *P. aurantiaca* × *P. officinarum*, *P. brachiata*, *P. caespitosa* and *P. calodon* are new for this phytogeographical district.

Key words: Eastern Bohemia, floristic research, new records, *Pilosella*, recent hybrids

Taxonomické pojetí a nomenklatura: Danihelka et al. (2012)

Úvod

Druhý díl příspěvku o nových nálezech chlupáčků (rod *Pilosella*) ve východních Čechách přináší výsledky z fytogeografických okresů 59. Orlické podhůří a 60. Orlické opuky (sensu Skalický 1988). Nejvíce zjištěných údajů o výskytu chlupáčků pochází z Orlického podhůří. Výrazně menší výskyt byl zjištěn na Orlických opukách. Je to způsobeno především vyšší měrou zemědělského využití krajiny, ale také geologickým podkladem, který tvoří především jílovce a slínovce.

Ze sledovaného území převažují historické sběry, které byly v případě některých zde uváděných druhů (*Pilosella bauhini*, *P. caespitosa*, *P. flagellaris*, *P. floribunda* a *P. piloselloides*) shrnuty v páté části seriálu „Rozšíření cévnatých rostlin v České republice“ (Kaplan et al. 2017). Několik recentních údajů pochází z cílených průzkumů na území Chráněné krajinné oblasti Orlické hory (Chrtek & Kučera 1999, Chrtek et al. 2010) a také z Floristického kurzu České botanické společnosti pořádaného v roce 2004 v Kostelci nad Orlicí (Kaplan 2005).

Vymezení území a metodika

Území východních Čech je chápáno jako území bývalého Východočeského kraje s přihlédnutím ke staré zemské hranici Čech a Moravy. Fytogeografický okres 59. Orlické podhůří zaujímá nižší partie Orlických hor a těsně přilehlé podhůří mezi Náchodem na severovýchodě a Rokytnicí v Orlických horách na jihovýchodě. Leží v suprakolinním až submontánním vegetačním stupni. Převládá zde svažitý reliéf krajiny, která je zčásti zemědělsky využívaná, zčásti lesnatá. Geologický podklad je různorodý, převažují krystalické břidlice (svory, amfibolity, metadiabasy, fylity), lokálně se vyskytují ostrovy jílovců, slínovců a pískovců. Potenciální přirozenou vegetaci tvoří převážně květnaté bučiny, méně často pak acidofilní doubravy (Kaplan 2005).

Fytogeografický okres 60. Orlické opuky je územím se slinitým a slínovcovým podkladem mezi Novým Městem nad Metují na severu a Častolovicemi a Potštejnem na jihu. Leží v suprakolinním vegetačním stupni, reliéf krajiny je mírně svažitý, krajina je převážně zemědělsky využívaná. Geologickým podkladem jsou jílovce a slínovce, v jižní části překryté sprašemi a sprašovými hlínami. Potenciální přirozenou vegetaci tvoří dubohabřiny (Kaplan 2005).

Intenzivní terénní průzkum probíhal v letech 2015 až 2018. Zahrnuty jsou však i starší nálezy autorů příspěvků z let 2008, 2011 a 2014. Všechny navštívené lokality jsou zařazeny do fytogeografických okresů a podokresů (Skalický 1988) s označením základního pole a kvadrantu středoevropské mapovací sítě (Slavík 1971) a přiřazeny k nejbližší obci. Lokality jsou doplněny zeměpisnými souřadnicemi v souřadnicovém systému WGS-84. U většiny záznamů existují revidované herbářové sběry, které jsou uloženy v soukromých herbářích obou autorů (označeno jako „herb. J. Doležal“ a „herb. J. Zámečník“). Vybrané duplicitní sběry jsou pak deponovány ve veřejných herbářových sbírkách Ústavu botaniky a zoologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně (BRNU), Muzea východních Čech v Hradci Králové (HR) a Národního muzea v Praze (PR; akronymy herbářů podle Thiers 2019). Zkratkou „not.“ (= notavit, tj. zapsal, zaznamenal, zaregistroval) jsou označeny nálezy a pozorování, k nimž nebyl pořízen herbářový doklad.

V následující kapitole rozdělujeme nalezené taxony na základní druhy (prvních 5), hybridogenní druhy a primární hybridy (zbylých 9 taxonů), u kterých je v závorce uvedena kombinace potenciálních rodičovských taxonů. K vybraným taxonům, které nebyly publikovány v první části příspěvku (cf. Doležal & Zámečník 2018), byl pořízen sken herbářové položky z vybrané lokality s vysokým rozlišením pro zachycení důležitých determinačních znaků (v textu označeno číslem obrázku za danou lokalitou). Jedná se o taxony *P. aurantiaca* × *P. officinarum*, *P. calodon*, *P. erythrochrista* a *P. flagellaris* (viz elektronická příloha na <https://botanospol.cz/cs/zpravy-cbs>). Oproti původním údajům na schedách herbářových položek byly jednotlivé lokalizace pro lepší přehlednost zjednodušeny. Veškerá data jsou již ve své původní nezkrácené podobě importována ve floristické databázi PLADIAS (<https://pladias.ibot.cas.cz>).

Kategorie ohrožení (Grulich 2017) jednotlivých taxonů je poněkud problematická: u většiny zjištěných taxonů se s velkou pravděpodobností jednalo o recentní hybridy, které opakovaně vznikají při kontaktu rodičovských druhů. Pro tyto taxony nejsou údaje o ohrožení k dispozici.

Komentovaný přehled druhů

Pilosella aurantiaca

- 59. Orlické podhůří, 5663c:** Dobrošov (okres Náchod): rozvolněné výslunné louky 0,46 km JZ od pevnosti Dobrošov, 50°24'00,7"N, 16°11'48,2"E, 595 m n. m. (24. 5. 2018 leg. *J. Doležal & J. Zámečník 18/68*, herb. J. Doležal, rev. O. Rotreklová). – **5663a:** Dobrošov (okres Náchod): suchá a výrazně rozvolněná louka s V expozicí 0,53 km JZ od kaple v obci, 50°23'59,3"N, 16°11'46,3"E, 597 m n. m. (24. 5. 2018 leg. *J. Zámečník & J. Doležal*, herb. J. Zámečník, rev. O. Rotreklová). – **5663b:** Nový Hrádek (okres Náchod): část obce Rzy, rozvolněné louky 1,2 km VJV od úřadu v obci, 50°21'17,6"N, 16°15'36,2"E, 554 m n. m. (24. 5. 2018 leg. *J. Doležal & J. Zámečník 18/76*, herb. J. Doležal, herb. J. Zámečník, rev. O. Rotreklová). – **5663d:** Šediviny (okres Rychnov nad Kněžnou): květnaté louky 0,3 km ZJZ od kapličky v obci, 50°18'23,7"N, 16°17'52,5"E, 620 m n. m. (14. 6. 2017 leg. *J. Doležal & J. Zámečník 17/188*, herb. J. Doležal, herb. J. Zámečník, BRNU, HR, rev. O. Rotreklová). – Sedloňov (okres Rychnov nad Kněžnou): trávník v intravilánu obce u domu č. p. 22 přibližně 0,27 km JZ od středu obce, 50°20'20,9"N, 16°18'40,3"E, 631 m n. m. (20. 6. 2017 not. *J. Doležal & J. Zámečník*). – **5664c:** Deštné v Orlických horách (okres Rychnov nad Kněžnou): květnaté louky 1,8 km SZ od úřadu v obci, 50°19'05,2"N, 16°19'57,9"E, 713 m n. m. (14. 6. 2017 leg. *J. Doležal & J. Zámečník 17/198*, herb. J. Doležal, herb. J. Zámečník, BRNU, HR, rev. O. Rotreklová). – **5763b:** Lomy (okres Rychnov nad Kněžnou): květnaté louky 1,37 km SSZ od středu obce, 50°17'01,4"N, 16°18'50,6"E, 712 m n. m. (20. 6. 2017 leg. *J. Doležal & J. Zámečník 17/217*, herb. J. Doležal, herb. J. Zámečník, BRNU, HR, rev. O. Rotreklová). – **5764a:** Deštné v Orlických horách (okres Rychnov nad Kněžnou): okraj pastviny u cesty 0,655 km SV od kostela sv. Matouše, 50°17'24,8"N, 16°21'46,7"E, 752 m n. m. (3. 7. 2018 leg. *J. Doležal 18/154*, herb. J. Doležal, rev. O. Rotreklová).
- 60. Orlické opuky, 5863b:** Rychnov nad Kněžnou: rozvolněné trávníky u budovy Muzea a galerie Orlických hor v ulici Jiráskova 0,47 km SSZ od železniční stanice Rychnov nad Kněžnou-zastávka, 50°10'12,4"N, 16°16'06,2"E, 329 m n. m. (5. 6. 2017 not. *J. Doležal*). – Rychnov nad Kněžnou: rozvolněné trávníky v ulici Dvořákova 1,09 km VSV od železniční stanice Rychnov nad Kněžnou-zastávka, 50°10'14,3"N, 16°17'04,1"E, 360 m n. m. (5. 6. 2017 leg. *J. Doležal 17/141*, herb. J. Doležal). – Rychnov nad Kněžnou: městský trávník v ulici Nové Domy 0,7 km SV od železniční stanice Rychnov nad Kněžnou-zastávka, 50°10'14,2"N, 16°16'40,6"E, 315 m n. m. (20. 9. 2016 not. *J. Doležal*). – Rychnov nad Kněžnou – Městská Habrová: rozvolněný trávník mezi bytovkami 1,61 km SV od budovy kostela Nejsvětější Trojice, 50°10'25,1"N 16°17'49,8"E, 356 m n. m. (4. 6. 2018 leg. *J. Zámečník*, herb. J. Zámečník). – 5863c: Častolovice (okres Rychnov nad Kněžnou): trávníky podél železniční tratě u zahrádkářské kolonie 0,075 km ZJZ od železniční stanice Častolovice-zastávka, 50°07'39,1"N, 16°11'21,5"E, 269 m n. m. (17. 5. 2018 leg. *J. Doležal 18/38*, herb. J. Doležal, rev. O. Rotreklová). – 5863d: Vamberk (okres Rychnov nad Kněžnou): trávník v areálu židovského hřbitova 0,46 km severně od budovy kostela svatého Prokopa v centru města, 50°07'18,3"N, 16°17'16,1"E, 316 m n. m. (2. 6. 2011 leg. *J. Zámečník & T. Seibert*, herb. J. Zámečník, rev. J. Chrtek). – 5963b: Potštejn (okres Rychnov nad Kněžnou): kosené trávníky u benzínové stanice 1 km SSZ od železniční stanice Potštejn, 50°05'27,3"N, 16°18'23,9"E, 299 m n. m. (22. 5. 2018 leg. *J. Doležal & J. Zámečník 18/52*, herb. J. Doležal, herb. J. Zámečník, rev. O. Rotreklová).

Za původní území výskytu chlupek oranžového (*Pilosella aurantiaca*) v ČR je považována Šumava, Krkonoše, Kralický Sněžník, Hrubý Jeseník a patrně i Beskydy. Výskyt v dalších územích představují především populace vzniklé zplněním z kultur či dokonce záměrné výsadby. Jako zplněný je druh uváděn také z fytochorionu 59. Orlické podhůří.

Pro fytochorion 60. Orlické opuky se jedná o nově zjištěný nepůvodní výskyt (Chrtek 2004: 637).

Při průzkumu v zájmovém území byla velmi vzácně zjištěna hybridizace s chlupáčkem zedním (*Pilosella officinarum*) za vzniku recentních hybridů (viz komentáře u hybridu *Pilosella aurantiaca* × *P. officinarum*).

Pilosella bauhini

59. Orlické podhůří, 5563c: Dobrošov (okres Náchod): xerothermní trávníky na mělké půdě u pevnosti Dobrošov, 50°24'07,4"N, 16°12'09,1"E, 600 m n. m. (24. 5. 2018 leg. *J. Doležal* & *J. Zámečník* 18/71 & 18/72, herb. *J. Doležal*, herb. *J. Zámečník*, rev. *O. Rotreklová*). – **5664a:** Olešnice v Orlických horách (okres Rychnov nad Kněžnou): květnaté louky nad turistickou chatou Čihalka 3,1 km V od úřadu v obci, 50°22'32,0"N, 16°21'13,5"E, 753 m n. m. (20. 6. 2017 leg. *J. Doležal* & *J. Zámečník* 17/224 & 17/226, herb. *J. Doležal*, rev. *O. Rotreklová*).

60. Orlické opuky, 5763c: Solnice (okres Rychnov nad Kněžnou): trávník v intravilánu obce před nákupním střediskem 0,18 km J od úřadu v obci, 50°12'10,9"N, 16°14'17,9"E, 330 m n. m. (29. 5. 2018 leg. *J. Doležal* 18/88, herb. *J. Doležal*, rev. *O. Rotreklová*). – **5863b:** Rychnov nad Kněžnou – Městská Habrová: rozvolněný trávník mezi bytovkami přibližně 1,61 km SV od budovy kostela Nejsvětější Trojice, 50°10'25,1"N 16°17'49,8"E, 356 m n. m. (4. 6. 2018 leg. *J. Zámečník*, herb. *J. Zámečník*). – **5963b:** Potštejn (okres Rychnov nad Kněžnou): kosené trávníky u benzínové stanice 1 km SSZ od železniční stanice Potštejn, 50°05'27,3"N, 16°18'23,9"E, 299 m n. m. (22. 5. 2018 leg. *J. Doležal* & *J. Zámečník* 18/53, herb. *J. Doležal*, rev. *O. Rotreklová*).

Chlupáček *Bauhinův* (*Pilosella bauhini*) není z fytochorionu 59. Orlické podhůří v Květeně České republiky udáván (Chrtek 2004: 684). V pátém článku o „Rozšíření cévnatých rostlin v České republice“ (Rotreklová & Chrtek in Kaplan et al. 2017), jsou uvedeny historické údaje od Náchoda (10. 6. 1958 leg. *K. Krčan*, MP), Nového Města nad Metují (s. d., s. coll., PR; 13. 10. 1940 leg. *F. Martinec*, PRC) a z Dobrého (září 1921 leg. *J. Rohlena*, PRC).

Z fytochorionu 60. Orlické opuky je sice tento druh v Květeně ČR uveden (Chrtek l. c.), jedná se však především o historické nálezy z okolí Nového Města nad Metují (červen 1927 leg. *K. Krčan*, MP), Valu u Dobrušky (červen 1951 leg. *V. Krejcar*, PRC), Rychnova nad Kněžnou (7. 9. 1941 leg. *B. Válek*, HR), Kostelce nad Orlicí (25. 10. 1882 leg. *J. Häusler*, PR) a Záměle (květen 1932 leg. *F. Hrobař*, PR; cf. Rotreklová & Chrtek l. c.).

Ve studovaném území se jedná o vzácnější druh, který na vhodných lokalitách vytváří bohatší porosty. Po zapojení vegetace však velmi rychle mizí a přesouvá se na vhodnější rozvolněná stanoviště.

Pilosella caespitosa

59. Orlické podhůří, 5663b: Borová (okres Náchod): louky v místě zvaném Na Čihadle 0,98 km JV od úřadu v obci, 50°22'50,9"N, 16°15'48,3"E, 654 m n. m. (24. 5. 2018 leg. *J. Doležal* & *J. Zámečník* 18/74, herb. *J. Doležal*, herb. *J. Zámečník*, rev. *O. Rotreklová*). – Nový Hrádek (okres Náchod): část obce Rzy, rozvolněné louky 1,2 km VJV od úřadu v obci, 50°21'17,6"N, 16°15'36,2"E, 554 m n. m. (24. 5. 2018 leg. *J. Doležal* & *J. Zámečník* 18/78, herb. *J. Doležal*, herb. *J. Zámečník*, rev. *O. Rotreklová*). – **5663d:** Šediviny (okres Rychnov nad Kněžnou): květnaté louky 0,3 km ZJZ od kapličky

v obci, 50°18'23,7"N, 16°17'52,5"E, 620 m n. m. (14. 6. 2017 leg. *J. Doležal & J. Zámečník 17/187 & 17/193*, herb. J. Doležal, herb. J. Zámečník, BRNU, rev. O. Rotreklová). – **5664c**: Deštné v Orlických horách (okres Rychnov nad Kněžnou): květnaté louky 1,8 km SZ od úřadu v obci, 50°19'05,2"N, 16°19'57,9"E, 713 m n. m. (14. 6. 2017 leg. *J. Doležal & J. Zámečník 17/195 & 17/196*, herb. J. Doležal, herb. J. Zámečník, BRNU, HR, rev. O. Rotreklová). – **5764a**: Deštné v Orlických horách (okres Rychnov nad Kněžnou): okraj pastviny u cesty 0,655 km SV od kostela sv. Matouše, 50°17'24,8"N, 16°21'46,7"E, 752 m n. m. (3. 7. 2018 leg. *J. Doležal 18/155*, herb. J. Doležal, rev. O. Rotreklová). – **5864a**: Přím (okres Rychnov nad Kněžnou): okraj lesní cesty nad Plačtivou skálou 0,86 km SV od středu obce, 50°10'16,3"N, 16°24'11,8"E, 520 m n. m. (2. 7. 2015 leg. *J. Doležal 15/126*, herb. J. Doležal, rev. J. Chrtek).

- 60. Orlické opuky, 5863b**: Rychnov nad Kněžnou: výslunné mezernaté trávníky v areálu Oblastní nemocnice Rychnov nad Kněžnou, 50°10'11,4"N, 16°16'19,6"E, 329 m n. m. (24. 5. 2016 leg. *J. Doležal 16/210*, herb. J. Doležal, rev. O. Rotreklová & J. Chrtek). – Rychnov nad Kněžnou: rozvolněné trávníky v ulici Dvořákova 1,09 km VSV od železniční stanice Rychnov nad Kněžnou-zastávka, 50°10'14,3"N, 16°17'04,1"E, 360 m n. m. (5. 6. 2017 leg. *J. Doležal 17/143*, herb. J. Doležal). – **5963b (při hranici s 63f. Českotřebovský úval)**: Potštejn (okres Rychnov nad Kněžnou): železniční stanice Potštejn, ruderalní trávníky v bezprostředním okolí železniční stanice, 50°04'57,1"N, 16°18'58,3"E, 324 m n. m. (22. 5. 2018 leg. *J. Doležal & J. Zámečník 18/46*, herb. J. Doležal, herb. J. Zámečník, rev. O. Rotreklová).

Z fytochorionu 59. Orlické podhůří je výskyt chlupáčku trsnatého (*Pilosella caespitosa*) uváděn v Květeně České republiky (Chrtek 2004: 646). Věrohodné revidované sběry z tohoto území jsou však pouze historické a pochází z okolí Sedloňova (21. 6. 1878 leg. *J. Freyn*, BRNM), Polomu (21. 6. 1878 leg. *J. Freyn*, PR) a Rokytnice v Orlických horách (červen 1921 leg. *J. Rohlena*, PR; Rotreklová & Chrtek in Kaplan et al. 2017).

Ve fytochorionu 60. Orlické opuky byl zaznamenán pouze jeden historický údaj z okolí Dobrušky (červen 1953 leg. *V. Krejcar*, PR; Rotreklová & Chrtek l. c.). Informace o výskytu v tomto fytochorionu v Květeně ČR chybí (Chrtek l. c.).

Ve studovaném území se jedná o roztroušené se vyskytující druh, který byl častěji nalézán na rozvolněných květnatých loukách v Orlickém podhůří. Naopak těžkým jílovitým půdám Orlických opuk se vyhýbá a roste zde spíše výjimečně.

Pilosella officinarum

- 59. Orlické podhůří, 5663a**: Dobrošov (okres Náchod): suchá a výrazně rozvolněná louka s V expozicí 0,53 km JZ od kaple v obci, 50°23'59,3"N, 16°11'46,3"E, 597 m n. m. (24. 5. 2018 leg. *J. Zámečník & J. Doležal*, herb. J. Zámečník, rev. O. Rotreklová). – **5663b**: Sedloňov (okres Rychnov nad Kněžnou): trávník v intravilánu obce u domu č. p. 22 přibližně 270 m JZ od středu obce, 50°20'20,9"N, 16°18'40,3"E, 631 m n. m. (20. 6. 2017 not. *J. Doležal & J. Zámečník*). – **5763b**: Rozkoš (okres Rychnov nad Kněžnou): výslunné louky s J orientací 0,39 km VSV od středu obce, 50°17'39,3"N, 16°16'24,4"E, 465 m n. m. (14. 6. 2017 leg. *J. Zámečník & J. Doležal*, herb. J. Zámečník, rev. O. Rotreklová).
- 60. Orlické opuky, 5763c**: Byzhradec (okres Rychnov nad Kněžnou): mezernatý trávník při okraji silnice 0,84 km severně od kaple svatého Cyrila a Metoděje v obci, 50°13'09,8"N, 16°11'25,6"E, 326 m n. m. (17. 5. 2008 leg. *J. Zámečník*, herb. J. Zámečník, rev. J. Chrtek). – **5862b**: Olešnice (okres Rychnov nad Kněžnou): rozvolněné pastviny 0,96 km SZ od úřadu v obci, 50°09'34,3"N, 16°08'41,6"E, 316 m n. m. (16. 5. 2018 leg. *J. Doležal 18/24*, herb. J. Doležal, rev. O. Rotreklová). – Hodčín (okres

Rychnov nad Kněžnou): rozvolněné písčité louky 0,885 km ZJZ od zámku v obci, 50°09'39,7"N, 16°09'06,8"E, 330 m n. m. (16. 5. 2018 leg. *J. Doležal 18/28*, herb. J. Doležal, rev. O. Rotreklová). – **5862d**: Olešnice (okres Rychnov nad Kněžnou): opuková strážka u starého ovocného sadu 1,13 km J od úřadu v obci, 50°08'34,5"N, 16°09'15,6"E, 276 m n. m. (16. 5. 2018 leg. *J. Doležal 18/32*, herb. J. Doležal, rev. O. Rotreklová). – **5863a**: Černíkovice (okres Rychnov nad Kněžnou): rozvolněný trávník u úřadu v obci, 50°11'15,8"N, 16°11'55,7"E, 307 m n. m. (22. 5. 2018 leg. *J. Doležal & J. Zámečník 18/61*, herb. J. Doležal, herb. J. Zámečník, rev. O. Rotreklová). – **5863b**: Slemeno (okres Rychnov nad Kněžnou): meznatý trávník v mírném svahu nad silnicí 2,13 km JJZ od budovy kostela Nejsvětější Trojice v centru Rychnova nad Kněžnou, 50°09'02,9"N, 16°15'43,4"E, 302 m n. m. (17. 5. 2008 leg. *J. Zámečník*, herb. J. Zámečník, rev. J. Chrtek). – Rychnov nad Kněžnou: výslunné meznaté trávníky před Kolowratským zámekem 0,295 km VJV od železniční stanice Rychnov nad Kněžnou-zastávka, 50°09'57,8"N, 16°16'29,3"E, 328 m n. m. (25. 7. 2016 leg. *J. Doležal 16/425 & 16/426*, herb. J. Doležal, rev. O. Rotreklová & J. Chrtek). – Rychnov nad Kněžnou: městský trávník v ulici Nové Domy 0,7 km SV od železniční stanice Rychnov nad Kněžnou-zastávka, 50°10'14,2"N, 16°16'40,6"E, 315 m n. m. (20. 9. 2016 not. *J. Doležal*). – Rychnov nad Kněžnou-Městská Habrová: rozvolněný trávník mezi bytovkami 1,61 km SV od budovy kostela Nejsvětější Trojice, 50°10'25,1"N 16°17'49,8"E, 356 m n. m. (4. 6. 2018 leg. *J. Zámečník*, herb. J. Zámečník). – Panská Habrová (okres Rychnov nad Kněžnou): v menším porostu na k západu orientované a ladem ponechané pastvině 2,65 km SSV od kostela Nejsvětější Trojice v Rychnově nad Kněžnou, 50°10'57,9"N, 16°18'19,8"E, 384 m n. m. (17. 6. 2014 leg. *J. Zámečník*, herb. J. Zámečník, rev. J. Chrtek). – **5863c**: Synkov (okres Rychnov nad Kněžnou): rozvolněný trávník v bezprostředním okolí výklenkové kaple nad silnicí 0,98 km SZ od železniční zastávky Synkov, 50°08'31,8"N, 16°12'18,7"E, 287 m n. m. (17. 5. 2008 leg. *J. Zámečník*, herb. J. Zámečník, rev. J. Chrtek). – Paseky (okres Rychnov nad Kněžnou): rozvolněné trávníky u návěsních rybníčků 0,14 km JJV od kapličky v obci, 50°08'31,8"N, 16°09'54,3"E, 304 m n. m. (16. 5. 2018 leg. *J. Doležal 18/30*, herb. J. Doležal, rev. O. Rotreklová). – Kostelec nad Orlicí (okres Rychnov nad Kněžnou): ve spárách betonových panelů parkoviště u cihelny 1,06 km SSV od budovy kostela svatého Jiří v centru města, 50°07'48,1"N, 16°13'16,8"E, 291 m n. m. (2. 6. 2011 leg. *J. Zámečník & T. Seibert*, herb. J. Zámečník, rev. J. Chrtek). – Kostelec nad Orlicí (okres Rychnov nad Kněžnou): železniční stanice Kostelec nad Orlicí-zastávka, 50°07'02,8"N, 16°13'20,9"E, 274 m n. m. (22. 5. 2018 leg. *J. Doležal & J. Zámečník 18/57*, herb. J. Doležal, rev. O. Rotreklová). – **5863d**: Vamberk (okres Rychnov nad Kněžnou): v menším porostu v areálu židovského hřbitova 0,46 km severně od budovy kostela svatého Prokopa v centru města, 50°07'18,3"N, 16°17'16,1"E, 316 m n. m. (2. 6. 2011 leg. *J. Zámečník & T. Seibert*, herb. J. Zámečník, rev. J. Chrtek).

Chlupáček zední (*Pilosella officinarum*) roste ve studovaném území roztroušeně až místy hojně. Ve výčtu tak uvádíme především lokality, ze kterých byla pořízena herbářová položka.

Pilosella piloselloides

59. Orlické podhůří, 5563c: Dobrošov (okres Náchod): rozvolněné výslunné louky 0,46 km JZ od pevnosti Dobrošov, 50°24'00,7"N, 16°11'48,2"E, 595 m n. m. (24. 5. 2018 leg. *J. Doležal & J. Zámečník 18/70*, herb. J. Doležal, herb. J. Zámečník, BRNU, HR, rev. O. Rotreklová). – **5662b**: Nové Město nad Metují (okres Náchod): rozvolněné louky na S okraji města vpravo u silnice ve směru na Vrchoviny 1,22 km SSV od železniční stanice Nové Město nad Metují, 50°21'45,8"N, 16°08'49,4"E, 358 m n. m. (24. 5. 2018 leg. *J. Doležal & J. Zámečník 18/67*, herb. J. Doležal, herb. J. Zámečník, rev. O. Rotreklová). – **5663b**: Nový Hrádek (okres Náchod): rozvolněná podhorská louka 1,2 km VJV od úřadu v obci, 50°21'17,6"N, 16°15'36,2"E, 557 m n. m. (24. 5. 2018 leg. *J. Zámečník & J. Doležal*, herb.

- J. Zámečník, rev. O. Rotreklová). – **5663d**: Šediviny (okres Rychnov nad Kněžnou): květnaté louky 0,3 km ZJZ od kapličky v obci, 50°18'23,7"N, 16°17'52,5"E, 620 m n. m. (14. 6. 2017 leg. *J. Doležal & J. Zámečník 17/190*, herb. J. Doležal, herb. J. Zámečník, rev. O. Rotreklová). – Šediviny (okres Rychnov nad Kněžnou): zarůstající plochy v kamenolomu Špičák 1,7 km VSV od kapličky v obci, 50°18'40,6"N, 16°19'35,2"E, 793 m n. m. (20. 6. 2017 leg. *J. Doležal & J. Zámečník 17/230*, herb. J. Doležal, rev. O. Rotreklová). – Sedloňov (okres Rychnov nad Kněžnou): šterkovité okraje silnice 1,59 km JV od kostela v obci, 50°19'44,2"N, 16°19'33,3"E, 712 m n. m. (20. 6. 2017 leg. *J. Doležal & J. Zámečník 17/219*, herb. J. Doležal, rev. O. Rotreklová). – **5664a**: Olešnice v Orlických horách (okres Rychnov nad Kněžnou): sušší louka ve svahu nad horskou chatou Čihalka 3,1 km V od úřadu v obci, 50°22'31,8"N, 16°21'12,9"E, 835 m n. m. (20. 6. 2017 leg. *J. Zámečník & J. Doležal*, herb. J. Zámečník, rev. O. Rotreklová). – **5664c**: Deštné v Orlických horách (okres Rychnov nad Kněžnou): květnatá horská louka 2,1 km SZ od kostela v obci, 50°19'05,2"N, 16°19'57,9"E, 729 m n. m. (14. 6. 2017 leg. *J. Zámečník & J. Doležal*, herb. J. Zámečník, rev. O. Rotreklová). – **5763b**: Masty (okres Rychnov nad Kněžnou): kamenolom Masty 2,6 km SV od obecního úřadu v Bílém Újezdu, 50°15'14,8"N, 16°15'03,4"E, 330 m n. m. (29. 5. 2018 leg. *J. Doležal no.18/80 & 18/81*, herb. J. Doležal, rev. O. Rotreklová).
- 60. Orlické opuky, 5763c**: Solnice (okres Rychnov nad Kněžnou): trávnik v intravilánu obce před nákupním střediskem 0,18 km J od úřadu v obci, 50°12'10,9"N, 16°14'17,9"E, 330 m n. m. (29. 5. 2018 leg. *J. Doležal 18/89*, herb. J. Doležal, rev. O. Rotreklová). – **5862b**: Olešnice (okres Rychnov nad Kněžnou): rozvolněné louky 0,7 km ZSZ od úřadu v obci, 50°09'20,8"N, 16°08'41,6"E, 307 m n. m. (16. 5. 2018 leg. *J. Doležal 18/21*, herb. J. Doležal, rev. O. Rotreklová). – Olešnice (okres Rychnov nad Kněžnou): rozvolněné pastviny 0,96 km SZ od úřadu v obci, 50°09'34,3"N, 16°08'41,6"E, 316 m n. m. (16. 5. 2018 leg. *J. Doležal 18/23*, herb. J. Doležal, rev. O. Rotreklová). – Hodčín (okres Rychnov nad Kněžnou): rozvolněné písčité louky 0,89 m ZJZ od zámku v obci, 50°09'39,7"N, 16°09'06,8"E, 330 m n. m. (16. 5. 2018 leg. *J. Doležal 18/26*, herb. J. Doležal, rev. O. Rotreklová). – **5862d**: Olešnice (okres Rychnov nad Kněžnou): opuková stráňka u starého ovocného sadu 1,13 km J od úřadu v obci, 50°08'34,5"N, 16°09'15,6"E, 276 m n. m. (16. 5. 2018 leg. *J. Doležal 18/31*, herb. J. Doležal, rev. O. Rotreklová). – Čestice (okres Rychnov nad Kněžnou): dosévané kulturní louky pod vrchem Strýc 0,98 km SV od železniční stanice Čestice, 50°08'06,6"N, 16°09'33,7"E, 283 m n. m. (16. 5. 2018 leg. *J. Doležal 18/36*, herb. J. Doležal, rev. O. Rotreklová). – **5863c**: Kostelec nad Orlicí (okres Rychnov nad Kněžnou): ve spárách betonových panelů parkoviště u cihelny 1,06 km SSV od budovy kostela svatého Jiří v centru města, 50°07'48,1"N, 16°13'16,8"E, 291 m n. m. (2. 6. 2011 leg. *J. Zámečník & T. Seibert*, herb. J. Zámečník, rev. J. Chrtek). – Kostelec nad Orlicí (okres Rychnov nad Kněžnou): železniční stanice Kostelec nad Orlicí-zastávka, 50°07'02,8"N, 16°13'20,9"E, 274 m n. m. (22. 5. 2018 leg. *J. Doležal & J. Zámečník 18/58*, herb. J. Doležal, rev. O. Rotreklová). – **5863d**: Vamberk (okres Rychnov nad Kněžnou): šterkovité okraje silnice č. 14 přibližně 1,4 km JV od železniční stanice Vamberk, 50°06'24,8"N, 16°17'32,8"E, 329 m n. m. (22. 5. 2018 leg. *J. Doležal & J. Zámečník 18/55*, herb. J. Doležal, herb. J. Zámečník, rev. O. Rotreklová). – **5963b (při hranici s 63f. Českotřebovský úval)**: Potštejn (okres Rychnov nad Kněžnou): železniční stanice Potštejn, ruderální trávniky v bezprostředním okolí železniční stanice, 50°04'57,1"N, 16°18'58,3"E, 324 m n. m. (22. 5. 2018 leg. *J. Doležal & J. Zámečník 18/45*, herb. J. Doležal, rev. O. Rotreklová).

V Květeně ČR je chlupáček úzkolistý (*Pilosella piloselloides*) udáván z obou studovaných fytochorionů (Chrtek 2004: 682). Nedávná revize rozšíření (Rotreklová & Chrtek in Kaplan et al. 2017) však uvádí jen několik málo historických údajů z obou fytochorionů. Z Orlického podhůří pocházejí nálezy ze Sedloňova (20. 6. 1878, *s. coll.*, PRC) a Rokytnice v Orlických horách (červen 1921 leg. *J. Rohlena*, PRC), na Orlických opukách byl

druh sbírán v Lipovce (12. 6. 1942 leg. *J. Klíka*, PR) a Solnici (13. 8. 1903 leg. *J. Kafka*, PR; Rotreklová & Chrtěk I. c.).

Chlupáček úzkolistý je ve studovaném území jedním z běžnějších druhů, který roste především na narušovaných místech, rozvolněných loukách, ale také na ruderalních stanovištích, jako jsou železniční stanice a šterkovité okraje silnic.

Pilosella aurantiaca × *Pilosella officinarum*

59. Orlické podhůří, 5663d: Sedloňov (okres Rychnov nad Kněžnou): trávník v intravilánu obce u domu č. p. 22 přibližně 0,27 km JZ od středu obce, 50°20'20,9"N, 16°18'40,3"E, 631 m n. m., na lokalitě společně s rodičovskými druhy (20. 6. 2017 leg. *J. Doležal* & *J. Zámečník* 17/228, herb. *J. Doležal*, herb. *Zámečník*, BRNU, HR, PR, rev. O. Rotreklová, rev. F. Krahulec, elektronická příloha, obr. 23).

60. Orlické opuky, 5863b: Rychnov nad Kněžnou: městský trávník v ulici Nové Domy přibližně 0,7 km SV od železniční stanice Rychnov nad Kněžnou-zastávka, 50°10'14,2"N, 16°16'40,6"E, 315 m n. m., na lokalitě společně s rodičovskými druhy (20. 9. 2016 leg. *J. Doležal* 16/552, herb. *J. Doležal*, rev. O. Rotreklová & *J. Chrtěk*, elektronická příloha, obr. 24).

Nález recentních hybridních populací vzniklých křížením chlupáčku oranžového (*Pilosella aurantiaca*) a chlupáčku zedního (*P. officinarum*) je poměrně zajímavý. Rostliny z populace objevené ve fytochorionu 59. Orlické podhůří v obci Sedloňov morfologicky odpovídaly krkonošskému endemitému druhu chlupáčku červenému (*Pilosella rubra*). Krkonošské rostliny jsou však stabilizovaným hybridním typem s fakultativně apomiktickým způsobem rozmnožování. V Krkonoších roste především na horských kosených mezotrofních až oligotrofních trávnících v okolí Malé Úpy (Pěnkavčí vrch a Braunovy boudy) a Horní Malé Úpy a Pomezních bud (Chrtěk 2004: 644).

Výskyt morfologicky shodných rostlin na území České republiky byl potvrzen také na Šumavě. Zdejší rostliny jsou však na rozdíl od krkonošské *P. rubra* také recentními hybridy, které vznikly při kontaktu rodičovských druhů a liší se vysokým podílem zbytkové sexuality (Krahulec et al. 2008). Z tohoto důvodu není možné recentní hybridy ztotožnit s těmi stabilizovanými pouze na základě podobnosti jejich morfologických znaků, a uvádíme zde pouze kombinaci rodičovských druhů.

Obdobným případem jsou i rostliny nalezené v intravilánu Rychnova nad Kněžnou ve fytochorionu 60. Orlické opuky. Ty ale morfologicky odpovídají chlupáčku výběžkovčtému (*Pilosella stoloniflora*), který se však přirozeně vyskytuje pouze v Krkonoších, na Šumavě a Ještědském hřbetu (cf. Chrtěk 2004: 638–639). I zde se jedná o recentní hybridy spontánně vzniklé při kontaktu obou rodičovských druhů.

Pilosella brachiata (*P. bauhini*/*P. piloselloides* < *P. officinarum*)

60. Orlické opuky, 5862b: Olešnice (okres Rychnov nad Kněžnou): rozvolněné pastviny 0,96 km SZ od úřadu v obci, 50°09'34,3"N, 16°08'41,6"E, 316 m n. m., na lokalitě společně s rodičovskými druhy (16. 5. 2018 leg. *J. Doležal* 18/25, herb. *J. Doležal*, rev. O. Rotreklová).

Chlupáček vidličnatý (*Pilosella brachiata*) není z fytochorionu 60. Orlické opuky v Květeně ČR uváděn (Chrtěk 2004: 658). Ve studovaném území byl nalezen pouze na Orlických

opukách. Na uvedené lokalitě roste společně s potenciálními rodičovskými druhy, chlupáčkem úzkolistým (*Pilosella piloselloides*) a chlupáčkem zedním (*P. officinarum*). Výskyt byl zaznamenán v těsném sousedství fytochorionu 61. Dolní Poorličí, odkud pochází novější údaje z nedaleké pískovny u Lípy nad Orlicí (cf. Doležal & Zámečník 2018).

***Pilosella calodon* (*P. echioides* – *P. piloselloides*)**

60. Orlické opuky, 5863c: Kostelec nad Orlicí (okres Rychnov nad Kněžnou): jednotlivě ve společenstvu ruderální vegetace na ploše nepoužívaného železničního depa v areálu železniční stanice Kostelec nad Orlicí-zastávka, 50°07'02,8"N, 16°13'20,9"E, 274 m n. m. (18. 6. 2015 leg. J. Doležal 15/81, herb. J. Doležal, rev. J. Chrtek; 1. 6. 2016 leg. J. Zámečník & J. Doležal, herb. J. Zámečník, rev. O. Rotreklová & J. Chrtek; 22. 5. 2018 leg. J. Doležal & J. Zámečník 18/56, herb. J. Doležal, herb. J. Zámečník, BRNU, HR, PR, rev. O. Rotreklová, elektronická příloha, obr. 25).

Chlupáček vysoký (*Pilosella calodon*) je novým druhem pro celé východní Čechy. V České republice je uváděn z Českého středohoří, Podkrušnohoří, z okolí Prahy a ze Znojemska. Ekologicky je vázán na travnaté svahy, skalní stepi, vřesoviště a lomy. Vyhledává především sušší až vysychavá stanoviště na hlinitých až kamenitých půdách, které jsou kyselé nebo neutrální a živinami chudší (Chrtek 2004: 698).

Výskyt v blízkosti železniční stanice v Kostelci nad Orlicí je evidentně druhotného charakteru a s velkou pravděpodobností sem byl druh zavlečen s dováženým dřevem. Populace se zdá být momentálně stabilní a čítá několik desítek kvetoucích rostlin.

***Pilosella erythrochrista* (*P. caespitosa* – *P. piloselloides*)**

59. Orlické podhůří, 5663d: Sedloňov (okres Rychnov nad Kněžnou): šterkovité okraje silnice 1,59 km JV od kostela v obci, 50°19'44,2"N, 16°19'33,3"E, 712 m n. m. (20. 6. 2017 leg. J. Doležal & J. Zámečník 220 & 17/221, herb. J. Doležal, det. O. Rotreklová, elektronická příloha, obr. 26).

Chlupáček rolní (*Pilosella erythrochrista*) je z fytochorionu 59. Orlické podhůří uveden v Květeně České republiky (Chrtek 2004: 690). Jeho výskyt je doložen z kamenolomu nedaleko Pěčína, kde rostl společně s oběma rodičovskými druhy (Chrtek & Kučera 1999). Ve studovaném území se jedná o poměrně vzácný taxon.

Z České republiky je znám především ze středních, severozápadních a severních Čech, z podhůří Orlických hor a severní Moravy, na jedné lokalitě byl objeven také v Krkonoších. V rámci svého areálu roste spíše vzácně a ostrůvkovitě (cf. Chrtek l. c.).

***Pilosella flagellaris* (*P. caespitosa* – *P. officinarum*)**

59. Orlické podhůří, 5663a: Dobrošov (okres Náchod): suchý trávník na odstavném parkovišti pevnosti Dobrošov, 50°23'56,3"N, 16°12'13,5"E, 588 m n. m. (24. 5. 2018 leg. J. Zámečník & J. Doležal, herb. J. Zámečník, rev. O. Rotreklová). – **5663d:** Šediviny (okres Rychnov nad Kněžnou): květnaté louky 0,3 km ZJZ od kapličky v obci, 50°18'23,7"N, 16°17'52,5"E, 620 m n. m. (14. 6. 2017 leg. J. Doležal & J. Zámečník 17/186, herb. J. Doležal, herb. J. Zámečník, BRNU, HR, PR, rev. O. Rotreklová). – Šediviny (okres Rychnov nad Kněžnou): zarůstající plochy v kamenolomu Špičák 1,7 km VSV od kapličky v obci, 50°18'40,6"N, 16°19'35,2"E, 793 m n. m. (20. 6. 2017 leg. J. Doležal & J. Zámečník 17/231, 17/232 & 17/233, herb. J. Doležal, herb. J. Zámečník, BRNU, HR, PR, rev. O.

Rotreklová). – **5664c**: Deštné v Orlických horách (okres Rychnov nad Kněžnou): sušší trávník na kraji cesty 1,37 km SZ od úřadu v obci, 50°18'55,8"N, 16°20'14,9"E, 689 m n. m. (14. 6. 2017 leg. *J. Doležal & J. Zámečník 17/200 & 17/201*, herb. J. Doležal, herb. J. Zámečník, rev. O. Rotreklová, elektronická příloha, obr. 27).

- 60. Orlické opuky, 5863a**: Černíkovice (okres Rychnov nad Kněžnou): rozvolněný trávník u úřadu v obci, 50°11'15,8"N, 16°11'55,7"E, 307 m n. m. (24. 8. 2016 leg. *J. Doležal 16/506*, herb. J. Doležal, det. O. Rotreklová & J. Chrtek; 22. 5. 2018 leg. *J. Doležal & J. Zámečník 18/60*, herb. J. Doležal, herb. J. Zámečník, BRNU, HR, PR, rev. O. Rotreklová, elektronická příloha, obr. 28). – **5963b**: Potštejn (okres Rychnov nad Kněžnou): kosené trávníky u benzinové stanice 1 km SSZ od železniční stanice Potštejn, 50°05'27,3"N, 16°18'23,9"E, 299 m n. m. (22. 5. 2018 leg. *J. Doležal & J. Zámečník 18/51*, herb. J. Doležal, herb. J. Zámečník, BRNU, HR, PR, rev. O. Rotreklová).

Chlupáček výběžkatý (*Pilosella flagellaris*) je poměrně vzácným taxonem, který byl v celé České republice až dosud recentně doložen pouze ze tří lokalit (cf. Chrtek & Rotreklová in Kaplan et al. 2017). Z obou studovaných fytochorionů pochází několik historických údajů, přesto je v Květeně ČR uveden pouze výskyt z Orlického podhůří (Chrtek 2004: 653).

Nález celkem šesti nových lokalit je poměrně překvapující. Kromě výše uvedených fytochorionů je z východních Čech znám jen z Bydžovské pánve (14a.) od obce Chlum (27. 5. 2016 leg. *M. Ducháček*, PR; Chrtek & Rotreklová l. c.).

Pilosella floribunda (*P. caespitosa* > *P. lactucella*)

- 59. Orlické podhůří, 5663d**: Sedloňov (okres Rychnov nad Kněžnou): v ruderalizovaném trávníku nad silničním příkopem 0,91 km S od kostela v obci, 50°20'56,6"N, 16°18'45,3"E, 660 m n. m. (20. 6. 2017 leg. *J. Zámečník & J. Doležal*, herb. J. Zámečník, BRNU, HR, rev. O. Rotreklová). – **5663d**: Šediviny (okres Rychnov nad Kněžnou): zarůstající plochy v kamenolomu Špičák 1,7 km VSV od kapličky v obci, 50°18'40,6"N, 16°19'35,2"E, 793 m n. m. (20. 6. 2017 leg. *J. Zámečník & J. Doležal*, herb. J. Zámečník, rev. O. Rotreklová).
- 60. Orlické opuky (při hranici s 63f. Českotřebovský úval), 5963b**: Potštejn (okres Rychnov nad Kněžnou): železniční stanice Potštejn, ruderalní trávníky v bezprostředním okolí železniční stanice, 50°04'57,1"N, 16°18'58,3"E, 324 m n. m. (22. 5. 2018 leg. *J. Zámečník & J. Doležal*, herb. J. Zámečník, det. O. Rotreklová).

Chlupáček květnatý (*Pilosella floribunda*) je ustáleným hybridogenním druhem, který je z fytochorionu 59. Orlické podhůří uveden v Květeně ČR (Chrtek 2004: 656). Všechny dosud známé výskyty z tohoto území jsou shrnuty v páté části seriálu „Rozšíření cévnatých rostlin v České republice“ (Chrtek & Rotreklová in Kaplan et al. 2017).

Z fytochorionu 60. Orlické opuky je chlupáček květnatý historicky doložen pouze od Lipovky (15. 5. 1930 leg. *F. Hrobař*, PRC), aktuálně se podařilo nalézt jednu lokalitu při hranici s Českotřebovským úvalem (63f.).

Pilosella glomerata (*P. caespitosa* – *P. cymosa*)

- 59. Orlické podhůří, 5563c**: Dobrošov (okres Náchod): rozvolněné výslunné louky 0,46 km JZ od pevnosti Dobrošov, 50°24'00,7"N, 16°11'48,2"E, 595 m n. m. (24. 5. 2018 leg. *J. Doležal & J. Zámečník 18/69*, herb. J. Doležal, herb. J. Zámečník, rev. O. Rotreklová). – **5662b**: Nové Město nad Metují (okres Náchod): rozvolněné louky na S okraji města vpravo u silnice ve směru na Vrchoviny

- 1,22 km SSV od železniční stanice Nové Město nad Metují, 50°21'45,8"N, 16°08'49,4"E, 358 m n. m. (24. 5. 2018 leg. *J. Doležal & J. Zámečník 18/66*, herb. J. Doležal, herb. J. Zámečník, BRNU, HR, PR). – **5663a**: Dobrošov (okres Náchod): rozvolněná svažité louka 0,53 km JJV od pevnosti Dobrošov, 50°23'51,6"N, 16°12'17,6"E, 580 m n. m. (24. 5. 2018 leg. *J. Doležal & J. Zámečník 18/73*, herb. J. Doležal, herb. J. Zámečník, BRNU, HR, rev. O. Rotreklová). – Dobrošov (okres Náchod): suchý trávník na odstavném parkovišti pevnosti Dobrošov, 50°23'56,3"N, 16°12'13,5"E, 588 m n. m. (24. 5. 2018 leg. *J. Zámečník & J. Doležal*, herb. J. Zámečník, rev. O. Rotreklová). – **5663b**: Borová (okres Náchod): louky v místě zvaném Na Čihadle 0,98 km JV od úřadu v obci, 50°22'50,9"N, 16°15'48,3"E, 654 m n. m. (24. 5. 2018 leg. *J. Doležal & J. Zámečník 18/75*, herb. J. Doležal, herb. J. Zámečník, rev. O. Rotreklová). – Nový Hrádek (okres Náchod): část obce Rzy, rozvolněné louky 1,2 km VJV od úřadu v obci, 50°21'17,6"N, 16°15'36,2"E, 554 m n. m. (24. 5. 2018 leg. *J. Doležal & J. Zámečník 18/77*, herb. J. Doležal, herb. J. Zámečník, rev. O. Rotreklová). – **5663d**: Šediviny (okres Rychnov nad Kněžnou): květnaté louky 0,3 km ZJZ od kapličky v obci, 50°18'23,7"N, 16°17'52,5"E, 620 m n. m. (14. 6. 2017 leg. *J. Doležal & J. Zámečník 17/191*, herb. J. Doležal, herb. J. Zámečník, rev. O. Rotreklová). – Šediviny (okres Rychnov nad Kněžnou): zarůstající plochy v kamenolomu Špičák, 1,7 km VSV od kapličky v obci, 50°18'40,6"N, 16°19'35,2"E, 793 m n. m. (20. 6. 2017 leg. *J. Doležal & J. Zámečník 17/229*, herb. J. Doležal, herb. J. Zámečník, rev. O. Rotreklová). – Plasnice (okres Rychnov nad Kněžnou): okraj silnice a navazující květnatá louka 0,73 km JJZ od kapličky v obci, 50°18'53,7"N, 16°19'00,2"E, 701 m n. m. (20. 6. 2017 leg. *J. Doležal & J. Zámečník 17/218*, herb. J. Doležal, rev. O. Rotreklová). – Sedloňov (okres Rychnov nad Kněžnou): šterkovité okraje silnice 1,59 km JV od kostela v obci, 50°19'44,2"N, 16°19'33,3"E, 712 m n. m. (20. 6. 2017 leg. *J. Doležal & J. Zámečník 17/220*, herb. J. Doležal, herb. J. Zámečník, rev. O. Rotreklová). – **5664a**: Olešnice v Orlických horách (okres Rychnov nad Kněžnou): květnaté louky nad turistickou chatou Čihalka 3,1 km V od úřadu v obci, 50°22'32,0"N, 16°21'13,5"E, 753 m n. m. (20. 6. 2017 leg. *J. Doležal & J. Zámečník 17/224 & 17/225*, herb. J. Doležal, herb. J. Zámečník, rev. O. Rotreklová). – **5664c**: Deštné v Orlických horách (okres Rychnov nad Kněžnou): květnaté louky 1,8 km SZ od úřadu v obci, 50°19'05,2"N, 16°19'57,9"E, 713 m n. m. (14. 6. 2017 leg. *J. Doležal & J. Zámečník 17/197*, herb. J. Doležal, herb. J. Zámečník, BRNU, HR, rev. O. Rotreklová). – **5763b**: Mastý (okres Rychnov nad Kněžnou): kamenolom Mastý 2,6 km SV od obecního úřadu v Bílém Újezdu, 50°15'14,8"N, 16°15'03,4"E, 330 m n. m. (29. 5. 2018 leg. *J. Doležal 18/86*, herb. J. Doležal, rev. O. Rotreklová).
- 60. Orlické opuky, 5862b**: Olešnice (okres Rychnov nad Kněžnou): rozvolněné louky 0,7 km SZ od úřadu v obci, 50°09'20,8"N, 16°08'41,6"E, 307 m n. m. (16. 5. 2018 leg. *J. Doležal 18/22*, herb. J. Doležal, rev. O. Rotreklová). – **5862b**: Hoděčín (okres Rychnov nad Kněžnou): rozvolněné písčité louky 0,89 km ZJZ od zámku v obci, 50°09'39,7"N, 16°09'06,8"E, 330 m n. m. (16. 5. 2018 leg. *J. Doležal 18/27*, herb. J. Doležal, rev. O. Rotreklová). – **5863a**: Hřibiny (okres Rychnov nad Kněžnou): trávnaté okraje silnice 0,4 km od úřadu v obci, 50°09'05,3"N, 16°10'34,3"E, 329 m n. m. (16. 5. 2018 leg. *J. Doležal 18/29*, herb. J. Doležal, rev. O. Rotreklová). – **5863b**: Rychnov nad Kněžnou-Městská Habrová: rozvolněný trávník mezi bytovkami 1,6 km SV od budovy kostela Nejsvětější Trojice, 50°10'25,1"N 16°17'49,8"E, 356 m n. m. (4. 6. 2018 leg. *J. Zámečník*, herb. J. Zámečník). – Panská Habrová (okres Rychnov nad Kněžnou): exponovaná a ladem ponechaná pastvina přibližně 2,65 km SSV od kostela Nejsvětější Trojice v Rychnově nad Kněžnou, 50°10'57,9"N, 16°18'19,8"E, 384 m n. m. (17. 6. 2014 leg. *J. Zámečník*, herb. J. Zámečník, rev. J. Chrtěk). – **5863d**: Vamberk (okres Rychnov nad Kněžnou): šterkovité okraje silnice č. 14 přibližně 1,4 km JV od železniční stanice Vamberk, 50°06'24,8"N, 16°17'32,8"E, 329 m n. m. (22. 5. 2018 leg. *J. Zámečník & J. Doležal*, herb. J. Zámečník, rev. O. Rotreklová).

Z obou studovaných fytochorionů je chlupáček klubkatý (*Pilosella glomerata*) uveden v Květeně České republiky (Chrtěk 2004: 667). V zájmovém území se jedná o běžnější druh.

***Pilosella macrostolona* (*P. caespitosa* < *P. officinarum*)**

59. Orlické podhůří, 5664a: Olešnice v Orlických horách (okres Rychnov nad Kněžnou): květnaté louky v PR Hřebečky 3,8 km V od úřadu v obci, 50°22'21,9"N, 16°21'49,7"E, 822 m n. m. (20. 6. 2017 leg. J. Doležal & J. Zámečník 17/222, herb. J. Doležal, det. O. Rotreklová). – **5664c:** Deštné v Orlických horách (okres Rychnov nad Kněžnou): mezofilní trávník s dominancí smilky tuhé při okraji cesty, přibližně 1,5 km SZ od kostela v obci, 50°18'55,9"N, 16°20'15,8"E, 694 m n. m. (14. 6. 2017 leg. J. Zámečník & J. Doležal, herb. J. Zámečník, BRNU, HR, det. O. Rotreklová).

Chlupáček šlahounový (*Pilosella macrostolona*) není z fytochorionu 59. Orlické podhůří v Květeně ČR udáván (Chrtek 2004: 654). V České republice je udáván vzácně z Šumavy, Krkonoš, Orlických hor, z okolí Litomyšle, z Moravské brány a z předhůří Hrubého Jeseníku (Chrtek l. c.). Recentně byl nalezen také na několika lokalitách v Dolním Poorlíčí (Doležal & Zámečník 2018).

Je možné předpokládat, že chlupáček šlahounový je hojnější taxon, ale vzhledem k nedostatku věrohodných údajů doložených herbářovou položkou chybí dostatek informací o jeho aktuálním rozšíření.

Závěr

Při botanickém průzkumu zaměřeném na studium zástupců rodu *Pilosella* ve fytochorionu 59. Orlické podhůří se podařilo nalézt celkem jedenáct taxonů. Pět druhů je základních: chlupáček oranžový (*Pilosella aurantiaca*), chlupáček Bauhinův (*P. bauhini*), chlupáček trsnatý (*P. caespitosa*), chlupáček zední (*P. officinarum*) a chlupáček úzkolistý (*P. piloselloides*). Zbýlých šest taxonů je hybridogenních (primární a stabilizované hybridy): jde o hybrid *Pilosella aurantiaca* × *Pilosella officinarum*, chlupáček rolní (*P. erythrochrista*), chlupáček výběžkatý (*P. flagellaris*), chlupáček květnatý (*P. floribunda*), chlupáček klubkatý (*P. glomerata*) a chlupáček šlahounový (*P. macrostolona*). Z jedenácti nalezených taxonů jsou tři pro fytochorion 59. Orlické podhůří uváděny nově (cf. Chrtek 2004: 625–701). Jedná se o hybrid *Pilosella aurantiaca* × *Pilosella officinarum*, *P. bauhini* a *P. macrostolona*. Nález první jmenovaného taxonu hybridní kombinace chlupáček oranžový a chlupáček zední je velmi zajímavý. V tomto případě se jedná o populaci tvořenou recentními hybridy, kteří jsou morfologicky podobní ustálenému hybridogennímu taxonu chlupáčku červenému (*Pilosella rubra*) z Krkonoš, ale není možné je s tímto taxonem ztotožňovat pouze na základě morfologické podobnosti.

Naopak se nepodařilo zaznamenat dva druhy, které jsou z tohoto fytochorionu uváděny v literatuře (Chrtek & Kučera 1999, Chrtek l. c.). Jedná se o chlupáček myší ouška (*Pilosella lactucella*) a chlupáček chocholičnatý (*Pilosella cymosa*). Z Orlického podhůří existuje šest převážně historických údajů o výskytu chlupáčku myšího ouška (Rotreklová & Chrtek in Kaplan et al. 2017) od České Čermné (1. 7. 1977 not. F. Krahulec), Nového Města nad Metují (24. 6. 1905 leg. K. Točl, PR), z okolí Borové (21. 6. 1878 leg. J. Freyn, PR; 25. 5. 1969 leg. M. Rejmánek, HR; 4. 6. 1999 leg. M. Ducháček, PR), Ohnišova (srpen 1951 leg. V. Krejcar, PRC) a Olešnice v Orlických horách (2004 not. J. Kučera).

Z Olešnice v Orlických horách je uváděn také chlupáček *Pilosella cymosa* subsp. *vailantii* (23. 6. 1999 leg. J. Chrtek & J. Kučera, PRA; Chrtek & Kučera 1999). Výskyt tohoto taxonu z fytochorionu 59. Orlické podhůří je zaznamenán i v Květeně České republiky (Chrtek 2004: 662). Na základě studia herbářových položek a nejasné hranici mezi tímto taxonem a chlupáčkem klubkatým (*Pilosella glomerata*), byl raději tento údaj zamítnut (J. Chrtek in litt.), a proto se nedostal do nedávno publikované syntetické práce (cf. Chrtek & Rotreklová l. c.).

Ve fytochorionu 60. Orlické opuky bylo při botanickém průzkumu nalezeno celkem deset taxonů, z čehož je pět základních – chlupáček oranžový (*Pilosella aurantiaca*), chlupáček Bauhinův (*P. bauhini*), chlupáček trsnatý (*P. caespitosa*), chlupáček zední (*P. officinarum*), chlupáček úzkolistý (*P. piloselloides*). Zbýlých šest taxonů je hybridogenních (primární a stabilizované hybridy): hybrid *Pilosella aurantiaca* × *Pilosella officinarum*, chlupáček vidličnatý (*P. brachiata*), chlupáček vysoký (*P. calodon*), chlupáček výběžkatý (*P. flagellaris*) a chlupáček klubkatý (*P. glomerata*).

Celkem pět zaznamenaných taxonů je z Orlických opuk doloženo nově (cf. Chrtek 2004: 625–701): *Pilosella aurantiaca*, hybrid *Pilosella aurantiaca* × *Pilosella officinarum*, *P. brachiata*, *P. caespitosa* a *P. calodon*. Mezi nejzajímavější nálezy bezesporu patří objev chlupáčku vysokého (*Pilosella calodon*), který rostl na ruderalních plochách železniční stanice v Kostelci nad Orlicí. Jedná se o nový druh pro celé východní Čechy, který byl ovšem na lokalitu zavlečen.

V porovnání s Květenou České republiky (Chrtek l. c.) se nepodařilo nalézt chlupáček myší ouško (*Pilosella lactucella*). Jediný věrohodný údaj o výskytu druhu z tohoto fytochorionu pochází z Kvasin (30. 5. 1929 leg. M. Pulchart, PRC; Rotreklová & Chrtek l. c.). Historicky zde byl druh pravděpodobně hojnější, o čemž svědčí údaje v historických květenách (cf. Hrobař 1931: „obecný na lukách a v přikopech“). Negativně se na jeho výskytu podepsala kolektivizace zemědělství, odvodňování vlhkých luk a také celková eutrofizace krajiny.

Poděkování

V první řadě bychom rádi poděkovali Olze Rotreklové (Brno), Jindřichu Chrtkovi (Průhonice) a Františku Krahulcovi (Průhonice) za revizi a determinaci herbářového materiálu. Nejen za cenné připomínky k rukopisu, ale také za doplňující informace k textu děkujeme Františku Krahulcovi (Průhonice). Naše poděkování patří i Jiřímu Danihelkovi (Brno) za kontrolu anglického textu.

Děkujeme též zřizovatelům a správcům elektronické databáze Pladias: Centrum analýzy a syntézy rostlinné diverzity (<https://pladias.ibot.cas.cz>).

Literatura

- Danihelka J., Chrtek J. jun. & Kaplan Z. (2012): Checklist of vascular plants of the Czech Republic. – *Preslia* 84: 647–811.
- Doležal J. & Zámečník J. (2018): Nové nálezy chlupáčků (rod *Pilosella*) ve východních Čechách. Část I. – Dolní Poorličí. – *Zprávy Čes. Bot. Společ.* 53: 11–29.
- Gulich V. (2017): Červený seznam cévnatých rostlin ČR. – In: Gulich V. & Chobot K. [eds], Červený seznam ohrožených druhů České republiky, cévnaté rostliny, *Příroda* 35: 75–132.
- Hrobař F. (1931): Květena Kostelecka a Rychnovska. – Hradec Králové, 128 p.
- Chrtek J. jun. (2004): Hieracium L. – jestřábník. – In: Slavík B. & Štěpánková J. [eds], Květena České republiky 7: 540–701, Academia Praha.
- Chrtek J. jun. & Kučera J. (1999): Orientační průzkum jestřábníků (*Hieracium*) v CHKO Orlické hory. – *Orchis, Dobré*, 18: 3–6.
- Chrtek J. jun., Kučera J. & Čejková A. (2010): Výsledky průzkumu jestřábníků v CHKO Orlické hory 2010. – *Orchis, Dobré*, 29: 3–6.
- Kaplan Z. [ed.] (2005): Výsledky floristického kurzu České botanické společnosti v Kostelci nad Orlicí (4.–10. července 2004). – *Zprávy Čes. Bot. Společ.* 40, suppl. 2005/1: 1–76.
- Kaplan Z., Danihelka J., Šumberová K., Chrtek J. jun., Rotreklová O., Ekrt L., Štěpánková J., Taraška V., Trávníček B., Prančl J., Ducháček M., Hroneš M., Koblíková L., Horák D. & Wild J. (2017): Distributions of vascular plants in the Czech Republic. Part 5. – *Preslia* 89: 333–439.

- Krahulec F., Krahulcová A., Fehrer J., Bräutigam S. & Schuhwerk F. (2008): The structure of the agamic complex of Hieracium subgen. *Pilosella* in the Šumava Mts and its comparison with other regions in Central Europe. – *Preslia* 80: 1–26.
- Skalický V. (1988): Regionálně fytogeografické členění. – In: Hejný S. & Slavík B. [eds], Květena České socialistické republiky 1: 103–121, Academia, Praha.
- Slavík B. (1971): Metodika síťového mapování ve vztahu k připravovanému fytogeografickému atlasu ČSR. – *Zprávy Čs. Bot. Společ.* 6: 55–62.
- Thiers B. (2019): Index Herbariorum: a global directory of public herbaria and associated staff. – New York Botanical Garden's Virtual Herbarium, URL: <http://sweetgum.nybg.org/science/ih/> (navštíveno 16. 3. 2019).

Došlo dne 11. 4. 2019